

"Gyckelspelet

*I Lund har biskop Winstrup gått ur tiden,
och efter stormarna på tidens hav
har han fått ingå i den stora friden
och vilar nu högtsalig i sin grav.
En viss person från mörka smålandsskogen
har nu begåvats med hans biskopsstav,
och här har Karl den elfte fått en trogen
och trägen exekutor av sitt krav,
att skåningarna skola obönhörligt
i grund försvenskas efter given norm
och därför ock, så snart som det är görligt,
begagna svenska språkets uniform.
Nu ärnar alltså kungen bryta eden
till Skånes folk, som dock av honom fick
högtidliga försäkringar för freden
om okränkta språk och lag och kyrkoskick.
Herr exekutorn far dock fram försiktigt,
ty han är slängd i slug diplomati
och finner det för skams skull vara viktigt
att arrangera ett slags komedi,
vari han själv, och detta är premissen,
fungerar som en skicklig regissör
och till på köpet, gömd bakom kulissen,
som en i allo sakkunnig sufflör
för Tornaprogen, som med kraft kreerar
sin Judasroll som biskopens agent.
Med lock och pock och pondus agiterar
den uslingen på prästernas konvent
för att i enlighet med biskopstricket
förmå dem till att bedja – högst genant –
om uniformitet i kyrkoskicket
med svenska kyrkan, sagolikt men sant.
Och han är outtröttlig i sin strävan,
där hotet är hans bästa argument,
och mången ämbetsbroder fylls med bävan,
ty var man vet ju, att han är agent
för höga överhetens intensioner,
och bispens plan slog heller icke fel,
ty alltför många voro visst pultroner
i detta avskyvärda gyckelspel."*

Ur Anders Hedvalls epos "Törnekransen".

FÖRSVENSKNING TILL VARJE PRIS

Beslut om radikal försvenskning genom hemliga riksdagsbeslut 1678. Gyllenstiernas politik i Skåneland. Kyrklig försvenskning utan folkets hörande 1681. Karlshamnsmötet 1681. Svenske kungens olagliga och ensidiga ogiltigförklaring av Skånelands självbestämmanderätt. Folkets motstånd till försvenskningen.

Med all önskvärd tydlighet visade det skånska folket var sympatierna fanns då skånska kriget kom 1675. Stora delar av befolkningen reste sig mot sina förtryckare. En av försvenskningens apostlar, generalguvernören Fabian von Fersen bekräftade upproret i en skrivelse i början av 1677, då han beklagade sig över att största delen av den skånska befolkningen gjort sig skyldiga till trolöshet mot den svenska kronan och allmogens "ringe observance på sin eed ooh plicht" mot kungen och riket. Han konstaterade även, att prästerna inte utgjorde några undantag i detta avseende och att man därför för framtiden borde tillsätta svenska präster i de lediga tjällen, således särskilt utvalda "män af swenske emedan dee hoos församlingarna mycket förmå uthi sådane saker at uthrätta". Liknande tankar hade von Fersens underlydande, landshövding Magnus Duréel i Kristianstad, anfört i sin till kungen lämnade berättelse över tillståndet i Blekinge och Kristianstads län den 4 februari 1675, då han i artikkel 8 skriver: "Vthi underdånigheet påminnes att till landzens säkerhet Fogdhar och Heijderijdare i ortten tilsetties af infödde Suenske och icke Danske nembligen på andre sijdan födde; efftersom sådane weeta Landets Situation och alla Lägenheeter, och widh ofredelige tijdher kunde giöra Skadha;"

von Fersens tankar fann gehör hos pfalzgrevens efterföljare på den svenska tronen. Det var ju precis den mening han själv företrädde och som han skulle komma att ha ända till sin död, - den inställning han ärvt av sina dagars upphov att de skånska landskapen skulle "bliffwa provincier a part". Till den ändan kom svenskarna att redan under det pågående kriget (1675-79) i hemlighet fatta avgörande beslut om införandet av fullständig uniformitet efter det väntade fredsslutet.

Dessa signaler om en radikal försvenskning förespråkades av kungen och Johan Gyllenstierna inför riksdagen i Halmstad 1678. Där spikades också ett hemligt program för vad detta skulle innebära. I korthet gick det ut på,

- att svenska präster skulle tillsättas i de socknar som efter hand blev lediga,
- att det vid biskop Winstrups sida skulle tillsättas en vikarie i form av en betrodd svensk vid namn Canutus Hahn, bördig från Varend, tidigare kyrkoherde i Ronneby och professor i Lund,
- att uniformitet skulle införas beträffande lagar, kyrka och skola,

- att alla danska ABC-böcker, katekeser och bönböcker skulle indragas och ersättas med svenska,
- att inte bara prästerna utan också klockarna, som hade hand om undervisningen skulle vara svenskfödda män och
- att svenska häradshövdingar skulle inträda i häradsrätterna och ersätta de danska tingsfogdarna.

Bakom besluten låg svenskarnas erfarenhet av det pågående kriget, vilket visat att den skånska upprorsrörelsen, på ett mycket konkret sätt, demonstrerat nödvändigheten av en djupgående försvenskning. Till och med så djupgående att det skånska folket skulle förlora sin historiska identitet. Den visade opålitligheten gick genom alla samhällslager. Det var inte bara adeln, utan framför allt präster och bönder som visat var man ville höra hemma. Allt detta ledde också till att de skånska ständerna utestängdes från riksdagen i Halmstad! Motiveringen var att "de vid dessa krigstider sig således anskickat hava, att den trohet hos dem icke kan förmodas, vilken av ständerna erfordras" .

Här således ytterligare ett exempel på hur svenskarna gick till väga. När det gällde egna skånska angelägenheter utestängde man de skånska representanterna! Man kunde ju därefter besluta som man ville, eftersom den befarade oppositionen tystats genom utestängningen. Med andra ord, ett talande exempel på hur den svenska kungadiktaturen handskades med folket i härtagna länder.

På grund av vad som sålunda beslutats utfärdade kungen en instruktion för generalguvernören från sitt fältläger på Ljungby gård den 7 december 1678. Med hänvisning till sin befallning under våren 1678, som kom att återspeglas i riksdagsbesluten, föreskrev kungen, "det under handen skulle sökas, att i dessa provinser kunde introduceras de uti Sverige vanliga kyrkoceremonier samt ungdomen undervisas i svenska språket - - -" Med avseende på den världsliga lagen angav han att generalguvernören väl kände till "Kungl. Maj:ts därom fattade intention och lär fördenskull så begå, att inbyggarna själva få hug till en likhet uti detta fall med Kungl. Maj:ts undersåtar i Sverige".

De kungliga diktaten angick varje enskild människa i Skåneland och skulle för många betyda dramatiska konsekvenser och uppenbar samvetsnöd. De gamla hävdvunna och välbekanta böckerna fick inte längre användas. Kyrkopsalmerna, som sjungits i generationer, skulle ersättas med nya och bibeln skulle läsas på svenska. Klockare och präster skulle inte längre tala folkets språk och den gamla danska prästdräkten skulle utmönstras mot den svenska. Men allt skulle ju inte genomföras på en dag. Den sluge kungen avsåg med sina intentioner att gå varligt fram, för att på olika mer eller mindre ljusskygga sätt förmå skåningarna, att själva ansöka om likhet med Sverige. Gick inte det skulle man i sinom tid ta till hårdhandskarna med införandet av diktaten.

Inom den här ramen bör det betonas, att svenskarna utan samvetsnöd undertecknade freds- urkunden i september månad 1679, vilken bland annat

föreskrev förut omtalade fri- och rättigheter för invånarna i de skånska landskapen. Det kunde man således göra utan samvetsbetänkligheter, trots att man vid det tillfället "satt på" de hemliga riksdagsbesluten från Halmstad 1678, vilkas innehåll totalt raderade ut över huvudtaget alla fri- och rättigheter och totalt tvingade Skånelands folk under oket av främmande herravälde. Det har påtalats vid flera tillfällen tidigare hur svenskarna handskades med avtal och överenskommelser i sina härtagna länder, men det är fråga värt om ändå inte detta tar priset, som det allra värsta exemplet på upphöjd imperialistisk nonchalans.

Anpassningar och medlöpare fanns det gott om och det var dessa som svenskarna satsade på. Män med mjuka ryggar, som gjorde allt för att sko sig själva genom att ställa sig in hos makthavarna. Sådana fanns också inom prästskräet, vilka tog till sin uppgift att agitera för införandet av svensk kyrkoordning. En av de värsta i det avseendet torde ha varit prosten Sven Knutsson i Hällestad. I denne beryktade man fick den svenske vice biskopen Canutus Hahn i Lund ett lydigt redskap. Han hade installerats i sitt ämbete den 29 november 1679, medan biskop Winstrup ännu var i livet. På hans vägnar gick Knutsson ut med sitt budskap i stiftet, att prästerna själva skulle begära uniformitet i kyrkligt hänseende samt dessutom bestraffning av de prästmän, som under kriget ställt sig på danskarnas sida. Läs i stället, - på sina församlingsbors sida i deras tro och kamp för sitt gamla fädernesland! Dessa skulle således nu få sitt straff och det skulle dessutom ske på begäran från de skånska prästerna till den svenske kungen, via den småländske biskopen på Lunds gamla biskopsstol! Synnerligen utstuderat, men ingalunda Knutssons egna tankar. Han var inte något annat än ett redskap åt Hahn och denne i sin tur enbart ett redskap för en ändå högre samhällsmakt.

Den kyrkliga försvenskningen kunde sättas in med full intensitet sedan Winstrup avlidit den 7 december 1679. Vägen låg nu vidöppen, den siste betydande förkämpan för den skånska kulturen fanns inte längre. Den nye biskopen, ty det blev ju Hahn som förordnades, införde stränga förordningar till klockarna i stiftets församlingar, att flitigt undervisa barnen "uthi dhe ABC böcker" och skulle de dessutom lära barnen att vid högmässans slut sjunga psalmen "Gud gifve Konungh Carl och vår nådiga övferhet Frijd och gått regimente. . .!". Det var tongångar som vi i vår tid med lätthet känner igen, att man redan på barnsben skall sätta in lämplig propaganda i troskyldiga barnaöron, för att på så sätt få lydiga redskap och underdånig allmoge.

Den 8 oktober 1679 ratificerades fredsfördraget med Danmark av den svenske kungen och den 15:e i samma månad utnämndes riksrådet Johan Gyllenstierna till generalguvernör i Skåne. Denne försvenskningens hänsynslöse hantlangare, vilken vi har stiftat bekantskap med genom det så kallade edkrävartåget avled i Landskrona redan åtta månader efter sin utnämning, - man är här frestad att utropa, som tur var! Men ändå var åtta månader en alldeles för lång tid, ty under den korta tiden hann Gyllenstierna

med att sätta sin och kungens stämpel på den fortsatta utvecklingen av försvenskningen i sådan grad, att den blev ett rättesnöre för efterträdaren Rutger von Ascheberg under hela dennes långa guvernörstid. Karl XI gav sitt lydiga redskap Gyllenstierna nära nog diktatorisk makt i en provins, vars befolkning saknade såväl talan som rösträtt ens i de minsta ting. Gyllenstierna villför till punkt och pricka det mandat han fått och tillämpade sina maktbefogenheter hänsynslöst och utan urskiljning. Hans död innebar inte någon kursändring. Efterträdaren hade att följa den utstakade kursen och kungens order under medverkan av kungens övriga pålitliga redskap, biskopen Knut (Canutus) Hahn och dennes svåger Jöran Pihlman Adlersten och den senare helt dominerande rådgivaren Erik Lindsköld.

Den politik Gyllenstierna fått sig förelagd att föra i Skåneland kan i stort sammanfattas genom följande översikt:

- en fortsättning av Karl X Gustavs politik gentemot Danmark, ett Danmark-Norge i Sveriges ledband;
- att med kraft verka för att förse Skåne med en stark krigsmakt, avsedd för att om några år kunna företa ett offensivkrig över havet;
- för att kunna försörja den planerade stora krigsmakten måste förmyndarregeringens förläningar av kronogodsens återtagas, vilket var detsamma som att ett planerat krig låg bakom Karl XI:s så omskrivna reduktionssträvanden;
- sistnämnda planer grundades bland annat på 1678 års riksdag som bland annat yttrade, "bäst, att de värvade regementena lades uti Skåne och Halland, efter såsom de provincerna lära genom reductionen komma under konungen". Genom den planerade reduktionen i Skåne skulle svenskarna för det angivna ändamålet kunna underhålla en armé om 80 000 man.

Med denna armé skulle man sedan kunna återupptaga Karl X Gustavs erövringspolitik!

Alltnog under tiden fortsattes mullvardsarbetet av prosten Knutsson och hans gelikar, som till exempel prästerna Anders Schartov i Andrarum, Lars Stobaeus i Ivetofta, samt Henrik Nissenius i Ljungby, som adlades 1679 för sin lydnad och anpassningsförmåga till von der Wettering. Kronan på verket resulterade i, att biskop Hahn sammankallade befullmäktigade representanter för det skånska prästerskapet till ett möte i Malmö som tog sin början den 3 maj 1681. Då mötet avslutades den 6 maj kunde generalguvernören Rutger von Ascheberg sammanfatta tillställningen i ett brev till kungen som gick ut på, att det åsyftade målet, kyrklig försvenskning, nu var nått.

Han betonade också "den villighet, de visade särdeles när jag dem vid slutet av detta möte med en måltid fägnade och trakterade."!

"Och se, medan han ännu talade, kom Judas, en av de tolv, och jämte honom en stor folkskara, med svärd och stavar, utsänd från överstepräster och folkets äldste."!

Matteus 26:47

Utan tvekan är detta mötesbeslut det mest avgörande steget i Skånes försvenskningshistoria. Den kungliga order von Ascheberg erhållit, att i samarbete med Hahn sätta fart på en snar förändring av kyrkoskicket lyckades. Det hela resulterade nämligen i en underdånig framställning till Kungl Maj:t med önskemål om kyrklig uniformitet med den svenska kyrkoordningen, att de präster som svikit sin trohet mot den svenske kungen under kriget skulle bestraffas samt att prästerskapet skulle få lov att bli representerat vid den svenska riksdagen.

Generalguvernören kunde inte annat än uttala sin tillfredsställelse och försäkra dem om kungens framtida ynnest. Så här lättvindligt och bedrägligt föll således en del av de privilegier, som tillförsäkrades medborgarna genom fredstraktaterna. Föll således på locktoner från erövrarmakten och genom inre förräderi av ett litet antal "anpasslingar". Folket i Skåneland var än en gång satt på undantag, men det var ändå i folkets namn herrarna på prästmötet opererade och det allra bästa var helt naturligt, att den svenska regeringen inte officiellt uttryckt några egna önskemål! Framställningen kom ju från skåningarna själva, - eller var det någon som trodde något annat? von Ascheberg sammanfattade mötesbeslutet, att detsamma underlättades genom att "däribland äro många svenskar", och det var naturligtvis en starkt bidragande orsak att svenskarna själva kunde rösta om Skånelands fri- och rättigheter!

Mellan den 16 och 19 maj 1681 var turen kommen till städernas ombud att samlas i Malmö. Även dessa föll till föga och ingav självmant ansökan om uniformitet i frågan om kyrkoordningen och den världsliga lagen. Det skulle emellertid dröja ända till 1683 innan adeln kunde förmås göra samma anhållan. I avvaktan på det slutliga svaret fick därför kungen låta sig nöja tills vidare.

Karl XI vilade inte på hanen längre än till i början av augusti 1681 då han sammankallade det så kallade Karlshamnsmötet. Under dagarna den 3 till den 6 augusti fattades här en rad viktiga beslut om den planerade försvenskningen. Trots de skånska ständerna ännu inte samfällt ändrat sin inställning från recessbesluten, dikterade kungen vad som skulle göras. Här kom nu förbud för "utlänningar" att bedriva privatundervisning i Skåneland eller erhålla prästtjänster. Klockartjänsterna, som var centrala i undervisningens tjänst, fick enbart tillsättas av biskopen själv eller av präst på biskopens förordnande. I varje församling skulle det finnas minst två svenska biblar och psalmböcker, vilka i fortsättningen skulle användas i kyrkliga sammanhang. En särskild kommission skulle rannsaka präster, studenter och klockare, som under krigstiden visat olydnad mot den svenska herremakten. Befallningsmännen gavs order att i första hand sätta "infödda svenskar" på ödegårdarna. "Svenska drängar" på de skånska gårdarna befriades från utskrivningar och därigenom kunde i stället skåningar utskrivas till krigstjänst på andra sidan Östersjön!

Ett av de värsta övergreppen genom Karlshamnsresolutionen får representeras av kungens ensidiga ogiltigförklaring av den skånska självbestämmanderätten! Det framgår klart och tydligt att han inte kunde "antaga och erkänna 1662 års Malmöiske recess för någon regel och rättesnöre, eftersom den i minoriteten är gjord och däruti några friheter och förmåner efterlåtna, som strida emot Kungl. Maj:ts rätt, emot landets välstånd och undersåtarnas säkerhet. "!

Detta olaga diktatoriska övergrepp, helt i strid med fredstraktaterna, är en del av Karlshamnsresolutionen som de svenska historieskrivarna "glömt" tala om. Vi må minnas, att den svenske kungen förmått riksdagen att utestänga de skånska ständerna redan tidigare och nu ogiltigförklarade han det skånska forum som hade att bestämma över provinsens inre angelägenheter. Därmed var vägen helt öppnad för kungens diktatoriska försvenskningsspolitik. Han kunde nu göra som han och hans redskap i statsledningen önskade. Inte bara det sistnämnda, utan hela Karlshamnsresolutionen får dessutom ses stå i uppenbar strid med den av Ludvig XIV anbefallda fredsbestämmelsen från 1679, vilken i sin tur vilade på Köpenhamns- och Roskildetraktaterna. Detta inte minst mot bakgrund av att amnesti var överenskommen i de avseenden som berörde de händelser som skedde under kriget. Det hela ett nytt utomordentligt exempel på svenskt översitteri och nonchalans mot ingångna avtal, iscensatt av en hänsynslös kunglig envåldshärskare och diktator. En man som ända till sin död hyste avoghet och misstro mot allt det skåneländska.

Efter detta skärptes försvenskningssåtgärderna på olika sätt. Det tog sig till exempel uttryck i att få kontrollen över handeln och borgerskapets beslut och genom enträgna ansträngningar få svenskar insatta i städernas magistrater. Mönstret för detta hade man från Karlshamn, som, när denna plats bytte namn från Bodökull och fick stadsrättigheter 1668, fick särskilda regler, att borgmästare och råd skulle bestå av "svenska män" och lyda under "svensk lag". Denna typ av diktat om borgmästare och råd upprepades för övrigt vid Karlskronas grundläggning 1680.

Biskop Hahn krävde edliga förpliktelser av nyutnämnda prästmän av alla kategorier att främja försvenskningen. Kyrkoväsendet skulle ordnas som det i Sverige var brukligt. Episteln, evangeliet, bönerna och välsignelsen skulle läsas på svenska. Efter predikan skulle församlingen alltid sjunga "Gud gifve kong Carl och vår öfwerhet" etc. Prästerna ålades dessutom att "lägga sig på dhet suäniska språket". Barnen skulle läsa svenska ABC-böcker och den svenska katekesen, som genom biskopens försorg delades ut i tusental över det erövrade landet. Samtidigt förbjöds import och spridning av danska böcker och skrifter, - ett förbud som hölls i kraft ända fram mot mitten av 1800-talet!

Enskilda prästmän förde i sin tur ut de kungliga biskopsdiktaten på den skånska landsbygden. Prosten Henrik Nissenius i Ljungby beordrade sålunda prästerna i Villands kontrakt, redan i november 1681 att hämta svenska katekeser i Malmö. Prosten beklagade sig också över bristen på svenska skolmästare och fantiserade

om, att allmogen var villig att underhålla sådana bara biskopen kunde skaffa dem. Med säkerhet en stor oförfalskad lögn från prostens sida.

Anpassningen gick framåt med snigelfart och under betydande motstånd från det folk, som genom de kungliga och prästerliga intrigerna, påtvingades de nya lärorna. Hahn erkände själv att han ådragit sig mångas hat och ovilja. Detta gällde också de präster som ivrade för försvenskningen, fast för dem blev det mera kännbart då de dagligen fick konfronteras med den upproriska befolkningen. Prästerna satt emellertid i en snara som de själva gillrat. Det fanns ingen återvändo för dem. Skulle de våga motsätta sig den kyrkliga försvenskningen i efterhand var risken uppenbar, att de skulle stämplas som otrogna mot den svenska överheten och hamna inför den speciella rannsakningskommissionen.

Den dansk-skånske kyrkoherden Jöns Sorbonius i Näsums och Jämshögs förenade församlingar förklarade sig i brev till biskop Hahn den 8 april 1682, att han på allt sätt sökt befrämja den anbefallda uniformiteten i hans församlingar. Han omtalade också, att i Näsums gamla medeltids tempel sjöng man både "Introitus" och "Gloria" och en svensk psalm och dessutom uttalades välsignelsen på svenska. I dressa båda församlingar, som vid den här tiden var kända upprorshärdar, hade man tydligen åtminstone delvis börjat förrätta ritualet på anbefallt svenskt sätt.

Sorbonius redogjorde också för att han beordrat sina klockare att undervisa barnen i den svenska katekesen och i föreskriven ordning delat ut svenska ABC-böcker. Dessutom hade bönderna fått anmaningar att deras barn skulle lära sig svenska språket. Det framgick att en del rättat sig därefter men att andra envist hållit fast vid det gamla och så skulle det förbliva ännu under långa tider. Ännu i vår tid kan vi finna att dessa ansträngningar inte helt lett till önskat resultat. Folket i de här bygderna har till exempel genom århundraden hållit fast vid sina gamla dialekter. Det är först vår tid som på allvar håller på att ruinera de sista resterna av det gamla språket. Således fortsätter försvenskningen och likriktningen och kommer sannolikt inte heller att sluta förrän de sista resterna av skånsk prägel dödats av svenskfloden från norr.

I avvaktan på uniformitetens snara genomförande meddelade kungen till generalguvernören von Ascheberg den 14 augusti 1682, att de skånska ständerna skulle utestängas även från nästa riksdag. Närmast föregående riksdag 1680 hade dessutom betecknat Skåneland som "utom riket belägna". von Ascheberg underrättade kungen den 12 oktober 1682 genom ett memorial, att de skånska ständerna stödde sig på fredsfördraget och att det därför var nödvändigt att förmå dem till frivilligt antagande av den anbefallda uniformiteten. von Ascheberg föreslog också, att adeln skulle sammankallas för att förmås till frivilligt antagande. Vid ett sådant tillfälle, menade von Ascheberg, borde också representanter för prästerskapet liksom "en beskedlig man av vart härad" höras.

Karl XI och hans rådgivare, främst Erik Lindschöld, brydde sig dock inte om att invänta adelns anhållan. Under riksdagen 1682 beslutades därför, att den svenska lagen skulle införas även på landet under 1683. Kungen utgick då från att

"uniformiteten så väl i justitie- som kyrkoväsendet i generalguvernementet förnimmes vara vedertagen."!

Samma år som detta hände och Sorbonius skrev till Hahn drog enväldeskungen åt tumskruvarna i Skåneland, då han för biskop Hahn förklarade, att han skulle gå fram med stränghet för att förmå prästerna att inte använda danska språket från predikstolarna. Med andra ord, för första gången förbud att använda danska språket, vilket för många var deras enda modersmål. Samma år låg också de nya svenska kyrkohandböckerna färdiga i Lund. Påföljande år kom den svenska psalmboken och den 9 maj det året importförbudet för danska katekeser, psalmböcker och bönböcker.

1684 förklarade kungen, att de som uteblevo från den svenska katekesundervisningen skulle straffas med böter. Samtidigt uttryckte han sitt missnöje över att det i Lunds stift fanns många "som intet willia låta lära sijna barn den swänkska catechismum". Allt utomordentliga indikationer på de uppenbara svårigheterna att lära en förtryckt och våldförd civilbefolkning våldsstatens språk.

Motståndet tog sig också olika uttryck, von Ascheberg skrev till exempel till kungen i maj 1684, att tempelsången tystnat i de skånska kyrkorna då prästen ensam fick sjunga psalmerna, medan allmänheten satt stel och stum! I andra fall visade det sig att allmänheten helt enkelt uteblev från gudstjänsterna eller att man hindrade barnen att delta i katekesundervisningen. Vanligt var att bönderna nekade betala prästtjänst, vilket von Ascheberg besvarade med att sätta de tredskande till tvångsarbete i smedjorna. Från Gessie församling i Oksie härad berättas, att bönderna mottog sin nye svenske präst med orden, "Vi är ingen turker eller hedningar, at I skal predike svensk for os. I kan predike dansk, som vår gamle präst, herr Jens."

På biskop Hahns anmodan införde kungen 1684 ett bötessystem för de som inte ville lära sig den svenska katekesen, 6 öre silvermynt första gången och därefter fördubblade summor för varje uteblivelse. Böterna skulle till största delen användas för inköp av svenska böcker! I Näsums församling var 52 barn frånvarande en gång, 11 två gånger och ingen tredje gång. Tvångssystemet verkade således, det fanns inget annat att välja än att lära sig svenska eller att tvingas gå från hus och hem den dagen böterna inte längre kunde betalas!

Hur var det nu, hade inte det skånska folket i underdånighet anhållit om likhet med Sverige i detta och i andra avseenden, eller var det ändå bara de lejda och köpta herrarna som beslutat över folkets huvuden? - Ja, det verkar faktiskt inte bättre än att folket varit utan talan i dessa viktiga och ingripande enskilda angelägenheter och detta trots, att folket uttryckligen tillförsäkrats att "blifva vidh deres vanlige rätt, lagd och gamble privilegier och frijheder oturberade och obehindrade"!

Med avseende på undervisningen i Skåneland bör noteras, att Danmarks första skolordning stadfästes redan 1537 av Kristian III. Bland de skånska lärare som undertecknade denna så kallade kyrkoordinans märks Frans Wormersen och Anders Lyng. Förordningen föreskrev läroplanerna för de fem klasserna i landets latinskolor. Klockarna på landsbygden skulle enligt samma förordning undervisa allmogens barn en gång i veckan i kristendom och katekesen. Ingen fick för övrigt bli klockare som inte kunde klara det kravet.

Den svenska regeringen bekräftade såväl 1664 som 1668, att "Scholernes Beneficier" skulle förbliva "efter vahnlig ordning och gammalt bruk". Efter tillskyndan av den nitiske försvenskaren biskop Hahn i Lund ingrep Karl XI då han i ett brev den 3 augusti 1687 dikterade: "- - att det vore billigt att den första och största omsorgen fästes på Skolerne här nedre i landet, hvarest ungdomen allt ditintill hade varit i språk och seder och consequenter i sinne mer vand och anledd till Danmark än Svenskt manér." Således ännu ett diktatoriskt ställningstagande på vägen till det slutliga målet, fullständig uniformitet och likriktning med anbefalld svensk ordning.

De för den skånska kulturen så ödesdigra åren 1681-86 kan betecknas som avgörandets år i den dragkamp som pågått sedan Roskildefreden mellan svenska, danska och skåneländska intressen. Då Hahn återbördades till Småland och biskopsstolen i Växjö den 5 september 1687 var den kyrkliga uniformiteten till största delen genomförd. Svenske kungen, med hjälp av sådana som Gyllenstierna, Hahn och von Ascheberg, lyckades bryta det hårda motståndet under denna relativt korta tid med stöd av energiska och hänsynslösa påtryckningsmetoder.

Folket kunde till exempel inte välja att utebliva från kyrkobesök eftersom 1686 stränga kyrkolag stipulerade obligatorisk närvaro. Genom obligatoriet kunde man också nå ett annat syfte nämligen, att helt smaklöst förvandla kyrkan till en propagandaapparat där de nya herrarna "t o m försvarade rättsövergrepp med naiva läror om underkastelsen under den rätta överheten. "

Denna kyrkolag var för övrigt en lag i enväldets anda, antagen av "kungens ständer" och tryckt utan att ens en gång prästeståndet dessförinnan fått taga del av den!

I september 1689 kom de svenska biblarna till Lunds stift. Samtidigt indrogs alla danska biblar och inlevererades till konsistoriet i Lund, men inte nog med det, även danska biblar i de enskilda hemmen skulle lämnas till höga överheten i Lund - som sedan till och med slog mynt av sitt diktatoriska våldsregemente och sålde biblar och psalmböcker till Danmark! Hur det nu blev med det kunde konstateras ännu under första delen av 1700-talet, då man fann att de äldre fortfarande läste i sina danska katekeser och biblar på sitt skånsk-danska modersmål, vilket exempelvis konstaterades i samband med en prostvisitation i Gumlösa församling den 4 juni 1711. Att så till den milda grad sätta sig upp mot makthavarna kunde dock vara farligt, ty de som inte lärt sig förstå det anbefallda svenska språket

riskerade, att vid kyrkobesöken få sitta på särskilda skamplatser till allmän beskådan!

Bevis för motståndet kan vi också finna i den gamla motståndssocken Gammalstorp i Blekinge. Biskop Mathias Steuchius berättade nämligen från sin inspektion 1696, att befolkningen höll fast vid sina gamla danska seder. Biskopen inskred också med stränghet mot traditionen från dansk tid, att vid altargången hålla ett vitt kläde framför altarskranket, eftersom det skedde i strid mot den anbefallda svenska kyrkoordningen. Steuchius manade också församlingen till förböner för den svenske kungen och att till överheten ange de som inte rättade sig efter den svenska ordningen.

Skåningarna visste att deras språk var garanterat i frederna i form av fri- och rättigheter. Svenskarna å sin sida hade fått lära sig, att det inte räckte med politisk erövring, utan därjämte måste de på nytt erövra och beröva folket dess hävdvunna kulturmönster och de institutioner som styrde det hela. Smidighet och beräkning var adelsmärket för de svenska åtgärderna, i förening med, ur svenska ögon sett, lagom portioner våld, hot och list. Genom denna taktik lyckades man också på förhållandevis kort tid, och sedan de gamla generationerna samlats på kyrkogårdarna och motståndsmännen fördrivits eller avlivats, lära det skånska folket inte bara ett nytt språk, utan också lära folket att betrakta det främmande tungomålet som sitt och sina fäders modersmål och erövrarlandet, med alla dess våldskungar, som sitt fädernesland!

De gångna generationernas månghundraåriga kamp blev förgäten, i stället identifierade man sig med en främmande historisk bakgrund och förlorade därigenom den historiska identitet som är varje folks rättighet att ha och vårda.

- Det brott som ligger bakom det som skedde kan icke mätas och aldrig ursäktas med mindre än att kommande generationer får del av sin skånska historia förmedlad av lärare av "skånsk nation".....